

Philip

ROTH

Portnoyův komplex

**Tragikomická literární bomba
o životě v sexu**

Mladá fronta

Philip Roth

PORTNOYŮV KOMPLEX

Tragikomická literární bomba o životě v sexu

Philip Roth
PORTNOYŮV KOMPLEX

MLADÁ FRONTA

PŘELOŽILI LUBA A RUDOLF PELLAROVÍ
ÚPRAVA ŠIMON PELLAR

PORTNOY'S COMPLAINT

Copyright © Philip Roth, 1967, 1968, 1969, 1994

All rights reserved

Translation © Rudolf Pellar, Luba Pellarová, dědicové, 2011

Portnoyův komplex (čti portnojuv), m. [podle Alexandra Portnoye (1933–)]. Porucha, při níž se silně pocíťované etické a altruistické impulsy neustále srážejí s extrémními sexuálními tužbami, jež jsou často perverzní povahy. Podle dobrozdání dr. Spielvogela „se při něm hojně vyskytují projevy exhibicionismu, voajérismu, fetišismu, autoerotismu, jakož i orální koitus; v důsledku pacientovy ‚morálnosti‘ však fantazie ani jednání nevyúsťují ve skutečné sexuální uspokojení, ale spíš v destruktivní pocity hanby a hrůzy z odplaty, která má povětšinu podobu kastrace“ (Spielvogel, O. „Penis v rozpacích“, *Internationale Zeitschrift für Psychoanalyse*, sv. XXIV, str. 909). Spielvogel se domnívá, že mnoho symptomů tohoto komplexu lze vysledovat až k vazbám vznikajícím v rámci vztahu matky a dítěte.

NEJNEZAPOMENUTELNĚJŠÍ POSTAVA, JAKOU JSEM KDY POZNAL

Tkvěla v mém vědomí tak hluboko, že když jsem začal chodit do přípravy na základní školu, vzal jsem si zřejmě do hlavy, že každá z učitelek je vlastně moje přestrojená maminka. Jakmile zvonek oznámil konec vyučování, vyrazil jsem vždycky rovnou domů a v běhu uvažoval, jestli se mi do bytu podaří dolítnout dřív, než se stačí převtělit. Jenomže pokaždý, když jsem dorazil, byla už v kuchyni a stavěla přede mě na stůl mlíko a koláčky. Ale místo aby mě tenhle fakt z falešnejch představ vyléčil, můj respekt k jejím schopnostem to jenom zvyšovalo. A přestože jsem se nikdy nepřestal pokoušet, stejně se mi vždycky ulevilo, že jsem ji při té proměně nepřistihl. Věděl jsem, že otec ani sestra nemají o maminčině skutečný podstatě ani potuchy, a tíha viny za vyzrazení, která – jak jsem se domníval – by na mě dolehla, kdybych matku někdy přistihl, byla větší, než jsem byl ochoten ve svejch pěti letech nést. Mám dojem, že jsem se dokonce obával, že kdybych ji zahlídl, jak ze školy přilítá oknem ložnice zpátky domů nebo jak se ze stavu neviditelnosti úd po údu zhmotňuje do zástěry, byl by to možná můj konec.

Když mě však vyzvala, abych jí vypravoval, co jsem celý den v přípravce dělal, tak jsem jí to samozřejmě do puntíku vylíčil. Ni-jak jsem si nenamlouval, že vím, co všechno z její všudypřítomnosti

vyplývá, ale to souviselo bezesporu s přesvědčením, že maminku zajímá, jak se chová její hošíček, když si myslí, že není nablízku. Představa, která u mě v týhle specifický formě přetrvala až do první třídy, měla za následek, že se ze mě stal – jelikož jsem stejně neměl jinou možnost – opravdu upřímněj chlapeček.

Jo, a taky bystřej. O mý bledý obézní sestře Hanně matka říkávala, samozřejmě v její přítomnosti, protože upřímnost byla matčinou politikou: „To dítě není žádněj génius, ale však my nežádáme nemožný. Dře jako kůň, pámbu jí požehnej, snaží se, jak může, tak ať nosí známky jaký chce.“ O mně, kterej jsem zdědil její dlouhej egyptskej nos a chytrou upovídanou vyřídilku, říkávala s charakteristickou zdrženlivostí: „Ten *bondit*? Ten ani nemusí votevřít knížku, a má samý jedničky. Hotovej Albert Einstein!“

A jak se k tomu všemu stavěl můj otec? Pil – pochopitelně ne whisky jako nějakěj *goj*, ale ricinovej olej a Glauberovu sůl, žvejkal ex-lax, jedl ráno i večer obilný otruby a polykal po kilech směs sušenýho ovoce. Trpěl totiž zácpou, a to je hodně slabý slovo. Matčina všudypřítomnost a otcova zácpa, matka přilétající domů oknem ložnice a otec čtoucí večerník s plným zadkem čípků... tohle totiž, pane doktore, jsou ty nejrannejší dojmy, který jsem si o rodičích, jejich vlastnostech a tajemstvích udělal. Otec si v kastrůlku vařival sušenej senesovej list, což pro mě spolu s čípkem, kterej mu neviditelně roztával v konečniku, představovalo podstatu *jeho* čarodějnictví: to vaření žilkovanejch zelenejch lístků, míchání ošklivě páchnoucího odvaru lžičkou a jeho opatrný lití přes cedník a potom i do jeho ucpanýho těla, a to všechno s usouzeným, sklíčeným výrazem v obličejí. I to, jak mlčky, shrbenej nad prázdnou sklenicí, jako by naslouchal, až se ozve vzdálený hřmění, čeká na ten zázrak... Jako kluk jsem někdy seděl v kuchyni a čekal s ním. Jenomže zázrak se nikdy nedostavil, aspoň ne takovej, jakej jsme si představovali a za kterej jsme se modlili, nikdy nenásledovalo žádný prominutí trestu za vzorný chování, žádný definitivní osvobození a konec soužení.

Pamatuju si, že když rádio oznamovalo výbuch první atomovky, dal se slyšet: „To by mi možná pomohlo.“ U něho se ale všechny pročišřovací prostředky musely minout účinkem, protože *kiškes* mu svírala ocelová pěst ponížení a frustrace. A do seznamu jeho neštěstí patřilo i to, že jeho žena má nejradši mě.

A aby měl život ještě těžší, miloval mě i on. Taky ve mně viděl naději, že naše rodina bude „stejně dobrá jako každá jiná“, naši šanci, že si vydobudeme úctu a respekt, ačkoli když jsem byl malej, pokládal zřejmě za vhodný svý ambice vyjadřovat hlavně peněžně. „Nebud' hloupej jako táta,“ říkával žertem, když choval svýho hošíčka na klíně, „ty si neber ženu ani pro krásu, ani z lásky – ty se ožeň bohatě.“ Ne, ne, ani za mák se mu nelíbilo, že ho lidi přehlížejí. Dřel se jak mezek jenom kvůli budoucnosti, ale na její kandidátce on sám nefiguroval. Nikdy se od nikoho nedočkal uznání, nikdo mu za dodaný zboží nedal férovou cenu – ani matka, ani já, a dokonce ani moje milující sestra, jejíhož manžela nikdy nepřestal považovat za komunistu, přestože je společníkem prosperujícího podniku s nealkoholicejma nápojema a má dům ve West Orange. A ze všeho nejmíň ta miliardářská protestantská pakáž, která sama sebe ráda považuje za „instituci“ a co ho dřela jak barevnýho. Pamatuju se, že když mě poprvé vzal, abych se podíval na jeho čtvercovej chlívček se stolem a židlí v rozlehlý otevřený kanceláři pojišťovny Boston & Northeastern Life, řekl mi, že je to „nejvelkomyslnější finanční ústav v Americe“. Ano, před svým synem mluvil o „Společnosti“ pyšně a tomu, aby ji před jinýma ostouzel, nepřikládal žádnéj smysl, protože ho koneckonců platila i za krize; dávala mu dopisní papíry, na kterejch pod obrázkem lodi *Mayflower*; což byl její znak – a tudíž i jeho, ha ha –, měl vytištěný svoje jméno, a vždycky na jaře, kdy byla její velkomyslnost v největším rozkvětu, posílala ho i s matkou zadarmiko na „parádní víkend“ do Atlantic City, a ke všemu do tak núbl *gojíše* hotelu, že našim – stejně jako všem ostatním pojišťovákům ze států středního atlantickýho pobřeží, který překročili svůj

PRPSP, to znamená roční průměr sjednaného pojistného – tam naháněli strach i recepční, číšníci a poslíčkové, o překvapených normálních platících hostech ani nemluvě.

Kromě toho vášnivě věřil v to, co prodával, ačkoli to byl jenom další zdroj jeho frustrací a přestože ho to vyčerpávalo. Když si po večeři natáhl kabát a klobouk a vyšel ještě jednou do ulic, aby se znova pustil do práce, nedělal to jen pro záchranu své duše – kdepak, on tím zachraňoval i nějakýho chudáka, kterej málem nechal propadnout pojistku, čímž ohrozil zabezpečení své rodiny „pro případ nepohody“.

„Alexi,“ měl otec ve zvyku vysvětlovat, „mužskej musí mít pro čas nepohody deštník. Žena a děti se přece nenechávají venku v nepohodě bez deštníku!“ Ale přestože mně, i když teprve pěti nebo šestiletýmu, dávaly jeho slova dokonalejš a dokonce dojemnej smysl, nezkušený Polačiska, horkokrevný Irové a negramotný černoši z chudejch čtvrtí, který otci ten „nejvelkomyslnější finanční ústav v Americe“ určil za pole působnosti, takový pochopení pro jeho řeči o nepohodě zjevně nejevili.

Ve slumech se mu lidi smáli. Neposlouchali ho. Když ho uslyšeli zaklepat, házeli na dveře prázdný plechovky od piva a vykřikovali: „Běžte si po svejch, tady nikdo není.“ Štváli psy, aby se mu zakousli do toho jeho neodbytnýho židovskýho zadku. Přesto se mu ale za ty léta podařilo nashromáždit tolik plaket, vyznamenání a medailí, kterýma „Společnost“ ocenila jeho pojišťovací um, že pokrejvaly celou zeď naší dlouhý předsíně bez oken, kde jsme měli v krabicích uložený sváteční *pesachový* talíře a kde přes léto jako mumie spočívaly naše „perský“ koberce v tlustejch obalech z téřpapíru. Jestli vycedí z kamene krev, copak mu to „Společnost“ neoplatí taky nějakým zázrakem? Třeba jeho výsledky upoutají pozornost „prezidenta“ na „centrále“ a ten z řadovýho pojišťováká s pěti tisícema ročně přes noc udělá vedoucího oblastního zastoupení s patnácti? Jenže „Společnost“ si ho držela tam, kde ho měla. Kdo jinej by se na tak neúrodným poli dopracoval tak neuvěřitelnejch výnosů? A co víc, v celý historii

společnosti Boston & Northeastern Life nebyl nikdy mezi vedoucíma pracovníkama žádný Žid – to víš, drahá, tyhle lidi nejsou tak docela naše úroveň, jak bylo zvykem říkávat na *Mayfloweru* – a otec se svou osmitřídkou tudíž přece nemohl mít na to, aby se z něj v pojišťovnický lize stal Jackie Robinson.

V předsíni nám na zdi visela zarámovaná podobizna N. Everretta Lindaburyho, prezidenta společnosti Boston & Northeastern. Tuhle fotografii otec dostal za odměnu, když dovršil první milion ve sjednaném pojistném, anebo se možná dávala, když to člověk dotáhl na deset milionů. Otec slova jako „pan Lindabury“ a „centrála“ pronášel tak, že mi to znělo jako Roosevelt a Bíleý dům, a přitom všechny tyhle lidi z duše nenáviděl, zvlášť Lindaburyho s těma jeho vlasama jak kukuřičný chmejří, s britskou novoanglickou výslovností, synama na Harvardu a dcera v penzionátech, a celou tu massachusettskou noblesu – ty *škocim*, co pořádají hony na lišky a hrajou pólo – jak jsem ho minimálně jednou slyšel vykřikovat za dveřma ložnice – a tím mu bráněj, rozumíte, aby se mohl v očích své ženy a svých dětí stát hrdinou. Ach, ta zloba! Ach, ten vztek! A přitom vlastně neměl nikoho, na kom by si ho mohl vylejt – jenom sám na sobě. „Proč se nemůžu vyprázdnit, když mám střeva až po zadek plný sušených švestek! Proč mě tak bolí hlava! Kde mám brejle! Kdo mi vzal klobouk!“

Jako tolik židovskejch mužů jeho generace, který zuřivě a do roztrhání těla otročeji svejmi rodinám, sloužil i otec mojí matce, mojí sestře Hanně a především mně. Zatímco on vždycky žil jako ve vězeňskejch okovech, já budu lítat! To byl jeho sen, a je logický, že ten sen se upínal ke mně, protože skrze moje osvobození měl dojít osvobození i on, protože bude osvobozenej od omezenosti, vykořisťování, anonymity. V mejch představách jsou naše osudy dodnes spletený dohromady, a až příliš často ještě přicházejí chvíle, kdy si například v nějaký knize přečtu pasáž, jejíž logika nebo moudrost na mě zapůsobí, a hned si bezděčně pomyslím: „Kdyby si to tak mohl přečíst! Ano! Přečíst

a pochopit!“ Ještě pořád totiž doufám, chápejte, já i ve třiatřiceti... ještě pořád kdybytakuju. Vzpomínám si, že když jsem byl prvním rokem na univerzitě a jako syn jsem ještě daleko víc usiloval o otcovo pochopení – byl jsem totiž přesvědčenej, že právě na něm závisí jeho život, protože jinak umře –, jednou jsem z jednoho z těch intelektuálních časopisů, který jsem začal právě objevovat v univerzitní knihovně, vytrhl formulář přihlášky, vepsal do ní jeho jméno a naši adresu a odeslal ji spolu s předplatným coby anonymní dárce. Jenomže když jsem na Vánoce přijel domů celej napruženéj začít tam všechno odsuzovat, po *Partisan Review* ani stopy. Našel jsem jako vždycky jen čísla časopisů *Collier's*, *Hygeia* a *Look*. Kde je *Partisan Review*? Ani ho neotevře, pomyslel jsem si ve svý aroganci i ke svému zármutku, vyhazuje ho nepřečtenej, ten maloměšťák, kterýho mám za otce, ten šmok, ten imbecil, co tenhle časopis zřejmě považoval za nevyžádaný ukázkový číslo jen tak nějakýho čtení!

Abych se vrátil do historie svýho rozčarování ještě dál, pamatuju se, jak jsem jednou v neděli ráno nadhodil otcí baseballověj míč a pak marně čekal, že uvidím, jak mi míč letí vysoko nad hlavou do dále. Bylo mi osm a dostal jsem k narozeninám svou první baseballovou rukavici, baseballověj míč a regulérní pátku, se kterou jsem ani neměl dost síly se pořádně rozmáchnout. Otec je už od časnýho rána venku, na sobě kabát, klobouk, motýlka a černý boty a pod paží tlustej černej sešit dlužníků, ve kterým má napsáno, kolik kdo panu Lindaburymu nezaplatil. Do černošskejch čtvrtí se vrhá bez výjimky každičký nedělní dopoledne, protože to je prej nejlepší doba, kdy zastihnout ty, co nejsou ochotný vysolit těch deset nebo patnáct mizernejch centů tejdně, aby měli pojistku krytou. Plíží se po končinách, kde hlavy rodin vysedávají venku na sluníčku, a snaží se z nich těch pár drobnějch vymangelit dřív, než se laciným čúcem zpijou do němoty, jako střela vyráží z uliček mezi domama, aby odchytil zbožný posluhovačky na cestě do kostela, protože ty jsou v tejdnu přes den nedobytný v cizejch domácnostech a ve svejch se před ním

za všedních večerů schovávají. „Hej, hola hou,“ vykřikne vždyc-
ky někdo, „je tady pan pojišťovák!“ a dokonce i děti začnou ho-
nem mizet, „dokonce i *děcka*,“ říká otec znechuceně, „tak mi
někdo řekněte, jakoupak mají negři naději, že si ten svůj úděl
někdy zlepšej? No jak se kdy můžou dostat vejš, když ani nepo-
chopěj, jak důležitá je životní pojistka? Copak je jim šuma fuk,
jak skončej jejich drahý a milovaný, co tu po nich zbydou? Po-
něvadž jednou se na tý jejich boží pravdě ocitne i největší ‚kofi‘,
chápeš,“ říká rozčileně, „to ti můžu garantovat. No řekni, co to
může bejt za člověka, kterej snese pomyšlení, že zanechává svý
děcka na holičkách a ani jim nepořídí pořádněj deštník, aby se
měly v nepohodě pod co schovat!“

Takže jsme na tom velkým udusaným hřišti za budovou ško-
ly. Otec položí sešit s dlužníkama na zem a v kabátě a v hnědým
měkkým klobouku se postaví na metu. Na nose má předpotopní
brejle s ocelovýma obroučkama, vlasy (teď je mám já) jak divokej
porost barvy a struktury ocelovejch hoblin; a ty jeho zuby, co seděj
každou noc až do rána ve skleničce v koupelně a ceněj se na zá-
chodovou mísu, se teď usmívají na mě, jeho milovanýho, na jeho
krev, krev jeho krve, na jeho hošíčka, jehož hlava se nikdy nesmí
ocitnout v nepohodě nechráněná. „No tak, ty baseballovej šampi-
óne,“ řekne a popadne mou novou regulérní pálku někde vprostřed-
ku k mýmu ohromení levou rukou tam, kam má přijít pravá, a mě
najednou přepadne strašlivej smutek. Chci mu říct: *Hele, takhle
se to nedrží*, ale ze strachu, že bych se rozbrečel – nebo že by se
rozbrečel on! –, to nedokážu. „No tak, šampióne, házej,“ zavolá,
a tak hodím a samozřejmě zjistím, že nádavkem ke všemu, z čeho
ho začínám podezírat, není taky ani žádněj král levejch polařů jako
Charlie Keller přezdívaněj „King Kong Keller“.

Tak jakejpak deštník.

Ale jeden člověk dokázal všechno, jedna osoba musela i sama
sobě přiznat, že je možná až moc dobrá, a tou byla matka. Moh-
lo o tom snad malý dítě mý inteligence a mýho pozorovacího

talentu pochybovat? Uměla například dělat ovocnej rosol s krájenýma broskvema, který v něm *visely*, který se v něm prostě navzdory všem zákonům zemský přitažlivosti *vznášely*. Uměla upéct dort, ktorej chutnal jako banán. Trpěla a slzela, ale křen strouhala sama, než by kupovala ty *pišechs*, co prodávali v skleňičce v lahůdkářství. Řezníka hlídala podle svejch slov „jako ostříž“, aby si byla jistá, že jí maso mele košer mlejnkem. Obtelefonovávala ženský v domě, co sušily prádlo na šňůrách v zadu za barákem – a jednou, když byla v obzvlášť velkomyslným rozpoložení, zavolala dokonce tý rozvedený *gojte* z nejvyššího poschodí –, aby je všechny upozornila, ať si honem seberou prádlo, jelikož nám na sklo v okně spadla dešťová kapka. Radar byl proti ní hadr! A to prosím ještě žádnéj ani *neexistoval!* Ta měla energie! A ta její důkladnost! Důslednost, se kterou hledala moje chyby v sečítání čísel, díry v ponožkách a špínu pod nehtama, na krku, v každým faldu nebo sloji mýho těla. Aby mi vyražbovala uši až k bubínku, vpravovala mi do hlavy studivej kysličník. Šimralo to a bublalo, jako by mi do ucha lila šumák, a vynášelo to na povrch kousičky hlubokejch usazenin žlutýho mazu, ktorej by se jinak tragicky projevil na mým sluchu. Taková lékařsky preventivní – i když naprosto potrhlá – prohlídka samozřejmě zabere nějakej čas a vyžaduje trochu tý námahy, to dá rozum – nicméně když jde o zdraví a čistotu, o bacily a tělesný výměšky, přece se nebude šetřit a ohrožovat celou rodinu. Zbožně rozsvěcuje svíčky za mrtvý, a zatímco ostatní vždycky bez výjimky zapomínají, ona si vzpomene, a dokonce to ani nemusí mít zapsaný na kalendáři. Obětavost má prostě v krvi. Je zřejmě jediná, kdo má – jak říká – „to svědomí, normální obyčejnou slušnost“ zajít na hřbitov vyplejt zarostlý hroby příbuznejch. Jen na jaře nastane první slunnej den, už má všechno vlněný po baráku zabezpečený proti molům, koberce stočený, svázaný a odtažený do předsíně s otcovejma trofejema. Za domácnost se nemusí ani v nejmenším stydět, protože i kdyby do ní vkročil někdo cizej a otevřel kteroukoli skříň, jakékoli šuplík, nebude mít jedinej důvod si

o ní v tomhle ohledu pomyslet cokoli nepříznivého. Z podlahy v koupelně by se dalo kdykoli jít, kdyby to bylo zapotřebí. Když prohraje v madžonku, přijme to sportovně, a ne jako některý z ostatních, který by mohla, ale nebude jmenovat, například Tilly Hochmanová, ale škoda řečí a darmo mluvit, takže bude nejlepší, když zapomeneme, že o tom vůbec začala. Šije, plete, spravuje a žehlí dokonce líp než naše *švarce*, na kterou ze všech našich známých, který se o černou kůži tý dětinsky usměvavý postarší paní podílejí, je hodná jen ona. „Já jediná jsem uznalá. Jedině já jí dávám k vobědu celou plechovku tuňáka, a navíc žádnéj aušus, aby bylo jasno. Já jí dávám kusovýho tuňáka, ne nějakou drť, Alexi. Já bohužel nedovedu bejt lakomá. Je mi líto, ale neumím to, i když dvě plechovky týhle sorty stojej devětačtyřicet centů. Třeba taková Ester Wasserbergová, když k nim má Dorothy přijít, nechá po baráku rozházených pětadvacet centů v drobných, a pak počítá, jestli nákej pěťák nechybí. Možná že jsem až moc hodná,“ šeptá mi, zatímco pouští vařící vodu na talíř, ze kterýho posluhovačka právě o samotě – jako by byla malomocná – snědla oběd, „ale já bych něco takovýho prostě nedokázala.“ Jednou se Dorothy náhodou vrátila do kuchyně zrovna ve chvíli, kdy matka nad dřezem z červeně označenýho kohoutku pouštěla proudy na nůž a vidličku, kterejch se před chvílí ty tlustý růžový rty naší *švarce* dotýkaly. „Víte, Dorothy, dostat dneska majonézu z příborů není žádná legrace,“ vypálí pohotově, čímž se jí tak díky její duchapřítomnosti podaří – jak mi pozdějc přizná – nezranit černoštiny city.

Když zlobím, tak mě vystrčí z bytu. Nechá mě stát u dveří a bušit a bušit, dokud jí svatosvatě neslíbím, že se polepším. Jenomže co jsem vlastně udělal? Každěj večer si leštím boty na dvojstránce včerejšího večerníku, kterou si pečlivě rozestřu na linoleum, nikdy nezapomenu pořádně zavřít víčko krabičky s krémem a vrátit pak veškerý nádobíčko tam, kam patří. Zubní pastu vymačkávám od konce tuby a prázdnou část pečlivě svinuju, chrup si nikdy nečistím svislejma pohybama, ale jedine

kruhovýma, říkám „děkuju“, říkám „prosím“, říkám „promiň“ a říkám „smím?“. Když je Hanna nemocná nebo se před večeří vydá do ulic s modrou plechovkou vybírat na Židovskej národní fond, dobrovolně a bez říkání dávám na stůl, ačkoli normálně by byla řada na ní, a nikdy nezapomenu, že nůž a lžice přijdou napravo, vidlička nalevo a ubrousek složená do trojúhelníku nalevo od vidličky. Nikdy bych nejedl *milchige z flajšedige* talíře, nikdy, nikdy, nikdy. A přesto v mém životě existuje zhruba rok, kdy neuplyne měsíc, abych neudělal něco tak neomluvitelného, že mamince nezbejvá než mi říct, ať si sbalím uzlíček a táhnu z domu. Jenomže co tak závažného jsem mohl provést? Mami, to jsem přece já, tvůj chlapeček, co ještě ani nechodí do školy a přesto tráví večery tím, že si krásnou staroanglickou kurzivou píše názvy předmětů na barevný oddělovače stránek kroužkového bloku a na otvory linkovanejch i nelinkovanejch listů si nelení nalepit vyztužovače na celý pololetí dopředu. Hošíček, kterej má u sebe vždycky hřeben a čistej kapesník, dává si pozor, aby neměl podkolenky shrnutý k botám, a každou domácí úlohu si udělá celý tejdny před datem odevzdání – jen to pěkně přiznej, mami, že já jsem nejchytřejší a nejspořádanější žák, co do naší školy kdy chodil! Přece víš, že učitelky – který ti to přece *samy od sebe* řekly – se každěj den vracejí domů ke svým manželům šťastný, že mě mají. Tak co jsem provedl? Mohl by se ten, kdo to ví, laskavě přihlásit? Jsem tak strašnej, že mě už nechce doma mít *ani minutku*. Když jsem jednou ségře nadával ty bakaná kakaná a okamžitě jsem skončil s pusou vypranou hnědým pracím mejdlem, to chápu. Ale vyhnanství? To jsem si zasloužil čím?

Poněvadž je hodná, zabalí mi s sebou svačinu, ale pak musím ven, v kabátě a v galoších, a co se mnou bude, to už není její starost.

No dobře, když myslíš, řeknu. (I já totiž inklinuju k melodramatičnosti, ostatně mám po kom.) Já žádnej pytlík se svačinou nepotřebuju! Já nepotřebuju nic!

A já už tě nemám ráda, protože takový chlapečky, co se cho-
vaj jako ty, ty já mít ráda nemůžu. Takže budu žít sama jenom
s tatínkem a s Hannou, říká matka, která umí přímo mistrovsky
formulovat všechno tak, aby to jednoho naprosto dorazilo. A až
za mnou v úterý večír přijdou dámy na madžonk, kostky může
rozestavovat Hanna. Tebe už nebudem potřebovat.

Aťsisi! A jdu ze dveří, na tu dlouhou temnou chodbu. Aťsisi!
Budu bosej prodávat po ulicích noviny. Budu si na nákladních
vagónech jezdit, kam se mi zachce, a spát budu venku pod širá-
kem, říkám si – ale pak stačí, abych vedle rohožky, která nám leží
přede dveřma a nese nápis „Vítejte“, uviděl stát prázdný láhve
od mlíka, a ta nesmírná tíha vědomí, co všechno ztrácím, se mi
sesype na hlavu. „Seš hnusná!“ zařvu a kopnu galoší do dveří,
„a blbá!“ Tahle sprostota, tohle kacířství, který zahřmí na chod-
bách činžáku, ve kterým matka o prvenství ve svatým sebeoběto-
vání soupeří s dvaceti dalšíma Židovkama, ji donutí chtě nechť
zamknout dveře na dva západy. A to je okamžik, kdy začnu bušit
do dveří, aby mě pustila dovnitř. Sklesnu na rohožku a prosím,
aby mi všechno odpustila – i když co vlastně? –, a slibuju, že až
do konce našeho života, kterej – jak v tý chvíli věřím – potrvá
věčně, budu dokonalost sama.

Pak jsou tu večery, kdy nechci jíst. O čtyři roky starší sestra
mě ujišťuje, že moje vzpomínky jsou pravdivý. Kdykoli jsem
odmítl jíst, maminka zjistila, že takovouhle svéhlavost – a na-
prostej nesmysl – trpět nemůže. Už kvůli mně. Vždyť jenom
žádá, abych jedl *pro svoje vlastní dobro*, tak proč pořád říkám
ne? Copak nevím, že ona by si kvůli mě odtrhla od úst poslední
sousto?

Jenže já nechci to, co by si odtrhla od úst. Ale taky nechci ani
to, co mi naložila na talíř, v tom to vězí.

Jenomže prosím vás, dítě s takovejma schopnostma! S tako-
vejma výsledkama! S takovou budoucností! Copak mě, kterej se
vyznačuju takovou krásou a chytrostí i všema ostatníma přednost-
ma, kterýma mě Bůh tak štědře obdařil, smí vůbec napadnout,

že bych se mohl utrápit hladu, když k tomu neexistuje absolutně žádný důvod?

To chci, aby na mě celej život lidí shlíželi jako na malýho, hubenýho chlapečka, anebo bych byl radši, aby ke mně vzhlíželi jako k mužskému?

To chci, aby se mnou každej voral a dělal si ze mě legraci, to bych chtěl bejt vychrtlej kostlivec, kterýho každej porazí kejchnutím, anebo toužím vzbuzovat respekt?

Jakej chci bejt, až vyrostu, slabej nebo silnej, úspěšnej nebo budižkničemu, mužskej nebo nějaký tintítko?

Jenomže já odpovídám, že prostě nechci jíst.

A tak si matka sedne na židli vedle mě s velkým nožem na chleba v ruce. Nůž je z nerez oceli a má malinkatý zoubky jako pilka. Jakej chci bejt, slabej nebo silnej, mužskej nebo tintítko?

*Proč, pane doktore, proč, proč, ach proč, proč, proč musí matka na vlastního syna vytahovat nůž? Je mi šest sedm let, jak mám vědět, že ten nůž nepoužije? Co mám dělat? To se mám pokoušet ji nějak obelstít? V sedmi letech? Na nějakou rafinovanou taktiku ještě zdaleka nemám, vždyť pravděpodobně nevážím ani třicet kilo, propánakrále! Když přede mnou někdo mává nožem, tak si z toho vyvozuju, že má v úmyslu prolít mou krev! Jenomže proč? Co se jí to v tom *jejím mozku* může honit? Do jakých šíleností je schopná zajít? Kdybychom připustili, že by dovolila, aby bylo po mém, co by na tom bylo tak špatnýho? Proč ten *nůž*, proč ta nevyslovená pohružka, že mě *zabije*, proč ta potřeba naprostýho, zdrcujícího, totálního vítězství – když ještě včera položila žehličku na žehlicí prkno a *tleskala*, jak jsem lítal po kuchyni a zkoušel roli Kryštofa Kolumba pro inscenaci *Země na obzoru!*, kterou jsme ve třetí třídě studovali? Já byl třídní hvězda, beze mě by žádnou hru nesvedli. Jednou, když jsem měl zánět průdušek, se o to sice pokusili, ale jak potom paní učitelka matce svěřila, bylo to představení bezesporu druhořadý kvality. Ale *jak*, jak je možný, že se mnou dokáže trávit tak nádherný odpoledne v kuchyni,*

kdy čistí stříbro, krájí játra, dává mi novou gumu do spodárů a přitom mi hází narážky z namnoženého textu a hraje královnu Isabellu mého Kolumba, Betsy Rossovou mého Washingtona, paní Pasteurovou mého Louise, jak jen dokáže, když přijdu ze školy, vznést se za těch krásnejch podvečerních černejšch hodiněk po boku mého génia až k nejvyšším vrcholům, a pak mi večer, protože nechci jíst hromádku zelených fazolek s bramborou pečenou ve šlupce, zamířit nožem na chleba na srdce?

A proč ji táta nezarazí?

Pak přišlo dospívání, kdy jsem kromě spánku celou polovičku veškerýho volnýho času trávil zamčeněj za dveřma koupelny a odpaloval novou nálož do záchodový mísy nebo nějakýho kusu špinavýho oblečení z prádelního koše, případně *cákal* na zrcadlo nástěnný koupelnový skříňky, před kterou jsem stál se spuštěnejma spodřárama, abych viděl, jak to vypadá, když to vylítne. Nebo jsem, skloněnej nad svou lítající pěstí, s očima pevně semknutejma, ale s pusou dokořán taky dokázal, že mi ten lepkavej sos připomínající směs podmáslí a chlorovýho bělidla skončil na jazyku a na zubech, a poměrně často jsem si to ve svý slepotě a unesenej extázi vpravil do svejch dozadu sčesanejch vlasů jako nějakou pomádu. Svůj bolavě naběhlej penis jsem honil světem šnuptychlů se zaschlejma soplama, zmuchlanejch papírovejch ubrousků a flekatejch pyžam ve věčným strachu a hrůze, že mě při těch hnusárnách někdo nacytá, protože se příkrade právě v okamžiku, kdy se na vrcholku vzrušení zbavuju svýho břemene. A přesto jsem, jakmile se mi ten můj šlauch začal pod břichem zase přimit, absolutně nedokázal dát od něj pracky pryč. Zvedl jsem třeba uprostřed hodiny ruku a požádal o dovolení jít ven, dolítl chodbou na záchod a deseti nebo patnácti divokejma tahama se vestoje vyhonil do mušle. V sobotu odpoledne v kině

jsem opouštěl kamarády, že si jdu k automatu pro nějakou sladkost, ale pak jsem vždycky skončil na nějakém odlehlém místě na balkoně, kde jsem svoje semeno vychlístl do prázdného obalu od zhltnutý čokoládový tyčinky. Když jsem jednou na výletě našeho rodinného spolku vykrojil jádřinec z jabka a ke svému úžasu (a za přispění své posedlosti) zjistil, čemu se takhle podobá, utekl jsem do lesa, kde jsem se na otvor toho plodu vrhl, jako by ta chladivá moučnatá díra zela mezi nohama mytické bytosti, která mi vždycky říkala Macku a žadonila o to, čeho se ještě žádný holce v celý zaznamenaný historii světa nedostalo. „Ach, vraž mi ho tam, ty Macku!“ křičelo jabko, který jsem na tom pikniku do zblbnutí rajboval. „Ukaž mi, co umíš, ty Macku, ty velkej Macku,“ prosila prázdná láhev od mlíka, kterou jsem si schoval v naší kóji ve sklepe, abych ji mohl hned po škole svým navazelínovaným tvrd'ochem rozdráždit k zběsilosti. „Dělej, ty Macku, dej mi to všecko!“ úpěl rozvášněně kus jater, kterej jsem si ve svém šílenství jednou odpoledne koupil u řezníka, a i když tomu asi nebudete věřit, cestou na náboženství jsem ho za plakátovou tabulí obdělal.

Ke konci prvního roku studia střední školy i své masturbace jsem na spodní straně penisu, přesně v místě, kde přechází v žalud, objevil malinkatou tmavou tečku, ve který lékař pozdějc rozpoznal pihu. Rakovina! Uhnal jsem si *rakovinu*! Tím věčným taháním a šhubáním, tím věčným odíráním kusu svýho těla jsem si přivodil nevyléčitelnou chorobu. Dokonce už před patnáctým rokem věku! V noci jsem pak v posteli ronil slzy. „Proboha ne!“ vzlykal jsem. „Já nechci umřít! Panebože, ne!“ Ale pak, jelikož jsem měl stejně skončit tuhej, jsem se do toho pustil jako obvykle a vyklopil to do ponožky. Špinavý fusekle už jsem byl zvyklej brát si večer do postele, abych se mohl do jedný udělat před spaním a do druhý po probuzení.

Kdyby se mi tak podařilo omezit ruční práci na jednu denně nebo ji aspoň udržet na dvou či na třech! Ale s vyhlídkou, že zakrátko už nebudu cejtít vůbec nic, jsem začal dosahovat

pořád větších osobních rekordů. Před jídlem. Po jídle. *Při jídle*. Během večeře vyskočím od stolu, zkormouceně se popadnu za břicho – průjem! křičím, přišla na mě běhavka! – a jakmile se ocitnu za zamčenýma dveřma koupelny, přetáhnu si přes hlavu kalhotky, který jsem ukradl sestře z prádelníku a nosím je v kapse zachumlaný do kapesníku. Ty bavlněný kalhotky, přitištěný k ústům, na mě mají ohromně elektrizující účinek, už samotný slovo „kalhotky“ je natolik vzrušivý, že se oblouk mojí ejakulace vzepne do překvapivě děsivý výšky, protože opustí mou stříkačku jako raketa, namíří si to přímo vzhůru k žárovce nad hlavou, kam k mému údivu a hrůze doletí a zůstane na ní viset. V prvním děsivým úleku si zakryju hlavu, protože očekávám, že sklo se rozprskne a vyšlehne plamen, jelikož musíte chápat, že v myšlenkách mi vždycky hrozí nějaká katastrofa. Pak co nejtíšeje vylezu na radiátor a zmuchlaným toaletním papírem ten škvířící se chuchvalec setřu. Pustím se do úzkostlivého ohledávání sprchový záclony, vany, podlahovejch dlaždiček i čtveřice kartáčků na zuby – probůh, jen to ne! – a právě když chci odemknout dveře, protože mám dojem, že jsem všechny stopy zahladil, srdce mi samým zděšením málem vynechá, jak zpozoruju, co mi visí jak sople na špičce boty. Jsem Raskolnikov masturbace, kterej všude zanechává její lepkavý stopy! Nemám je i na manžetách? *Ve vlasech? V uchu?* O tom všem uvažuju, když se zakabonej a podrážděnej vracím do kuchyně, kde uraženě zavřím na otce, kterej otevře pusou plnou červenýho ovocnýho rosolu, a prohlásí: „Já nechápu, proč musíš zamykat ty dveře. To mi prostě nejde na rozum. Seš přece doma a ne někde na nádraží!“

„...Soukromí... normální lidská potřeba... tady není kouska...“ vyrazím, načež odstrčím svůj dezert a zaječím: „Není mi dobře – *tak buďte všichni tak laskaví a nechte mě být!*“

Po dezertu – kterej nakonec ale sním, protože ovocnej rosol mám náhodou rád, i když *je všechny* nesnáším – tedy po dezertu se vrátím do koupelny. Prohrabuju se špinavým prádlem, který v koši čeká na každotejdenní praní, dokud neobjevím některou ze

sestřinejch podprsenek. Jedno ramínko zaháknu na kouli zámku dveří, druhý na knoflík dvířek prádelníku ve zdi. Tenhle hadstroš mě má dohnat k dalším představám. „Ach šťouchej, ty Macku, šťouchej to do ní, až bude rozpálená do ruda,“ pobízejí mě malé košíčky sestřiny podprsenky, když vtom do dveří bouchnou srolovaný noviny, který mě vymrštěj i s plnou hrstí několik čísel nad prkýnko. „Hele, nechtěl bys na tu mísu pustit taky někoho jinýho?“ huďrá otec. „Já už neměl stolicí celej tejděn.“

Rychle nabudu ztracený rovnováhy, což taky patří do repertoáru věcí, ve kterých jsem dobrej, a dám průchod svejmu uraženým citům. „Mám strašlivej průjem! Jenomže to nikoho z týhle domácnosti nezajímá!“ křiknu, jelikož mezitím si znova začnu masírovat svůj rakovinou stíženěj orgán ještě zběsilejším tempem, protože ten se jako zázrakem zase probouzí k životu.

Pak se Hannina podprsenka začne *pohybovat*. Pohupovat se sem a tam! Zakryju si oči a hned vidím Lenoru Lapidusovou, co je má z třídy největší, a teď běží po vyučování, aby stihla autobus, a ty velký nedotknutelný citrony se jí v blůzičce těžce převalujou, zatímco já jim v duchu pomáhám z košíčků ven – tak polezte, ukažte se, VY KOZY LENORY LAPIDUSOVÝ – a teprve teď, v tomhle okamžiku si uvědomím, že matka lomcuje ze všech sil klikou. U dveří, který jsem možná přece jen zapomněl zamknout! Já věděl, že se to jednoho krásnýho dne stane! *Přistížen!* Přímo při činu!

„Otevři, Alexi! Já tě žádám, abys okamžitě otevřel!“

Dveře jsou zamčený, takže mě přece jen *nepřistihli!* A jak vidím podle toho živýho kusu masa, co svírám v ruce, smrt se taky nekoná. Tak dělej! Nepárej se s tím! „Olízni si je, ty Macku, vem si je horký do pusy! Já jsem přece Lenora Lapidusová, tak je z tý naditý podprdy hezky vyndej, když na to tak rozrajcovaně čekají!“

„Odpověz mi, Alexi! Nejedls cestou ze školy smažený hranolky? Proto je ti tak špatně?“

„Ne-e, ne-e.“

„Máš bolesti, Alexi? Nemám zavolat doktora? No máš bolesti, nebo ne? Chci vědět přesně, kde tě bolí. *Tak odpověz!*“

„Jo-o, jo-o –“

„Já ti nařizuju, abys po sobě nesplachoval, Alexi,“ říká matka přísně, „cos tam udělal, nech bejt, já to chci vidět. Mně se to i na dálku moc nelíbí.“

„Kdežto já,“ poznamená se stejným dílem obdivu i závisti otec, jako vždycky dotčenej, že mně to jde, „já to ze sebe nemůžu dostat už tejden.“ Postěžuje si právě v okamžiku, kdy vyskočím z prkýnka a se zakňučením bičovanýho zvířete vypustím tři kapky něčeho prakticky ani už nelepkaovýho do toho kousínku látky, o kteréj se před nějakou dobou bradavkou opírala prsa – pokud se takhle vůbec dají nazvat – můj plochý osmnáctiletý ségry. Dneska je to už můj čtvrtěj orgasmus. Kdy začnu stříkat krev?

„Pojd' sem, prosím tě,“ říká matka. „Pročs to spláchl, když jsem ti nakázala, že nesmiš?“

„Já zapomněl.“

„Jak to teda vypadalo? Myslím to, cos musel tak honem spláchnout?“

„Jako průjem.“

„A spíš jako voda nebo spíš kakání?“

„Já se na to nedíval! Nikdy se nedívám! A přestaň říkat kakání, když se mnou mluvíš, nejsem dítě, ale středoškolák!“

„Na mě nekřič, Alexi, buď tak laskavej. Já za ten tvůj průjem vinu nenesu, to teda ne. Kdybys jed jenom to, co dostaneš doma, tak nemusíš lítat na záchod padesátkrát denně. Nemysli si, že nevím, co provádíš, Hanna mi to řekla.“

Zjistila, že se jí ztratily kalhotky! *Tak přece jen přistižen!* Ach ne, to radši na místě umřít!

„A copak teda... provádím?“

„Chodíš po škole s Melvinem Weinerem na smažený hranolky do toho bistra U Harolda, kde se lidi ládujou párkama a podobným *chazeraj*. Že je to pravda? A neopovaž se mi lhát. Cpeš se po škole na Hawthorne Avenue smaženejma hranolkama s kečupem, nebo ne? Jacku! Pojd' sem, ať to taky slyšíš,“ volá na otce, kterej zatím koupelnu okupoval ve svém zájmu.

„Poslyš, já se snažím vyprázdnit,“ odpovídá. „Když se jeden snaží vyprázdnit, má už tak dost trápení, takže proč na něj ještě řvát?“

„Víš, co provádí tvůj syn cestou ze školy? Ten premiant, před kterým jeho vlastní matka už nemůže říkat kakání, poněvadž je už moc *velkej*? Copak bys řek, že dělá ten tvůj *velkej* synáček, když ho nikdo nevidí?“

„Nemůžeš mě nechat na pokoji, prosím tě?“ křičí otec. „Copak mi prosím tě nemůžeš dopřát trochu toho klidu, aby to aspoň trochu k něčemu bylo?“

„Takže jen počkej, až budu moct tatínkovi říct, co provádíš přímo na truc všem zdravotním zásadám, jaký jen existují. Ale teď mi odpověz na jedinou otázku, Alexi. Když seš tak chytřej a máš na všechno hned odpověď, tak mi teda řekni, jak si podle tebe uhnal Melvin Meyer tu svou kolitidu? Pročpak si myslíš, že tráví polovičku svého života po špitálech?“

„Poněvadž jí *chazeraj*.“

„Poslyš, šprtouchlata si ze mě dělat nebudeš!“

„No dobře,“ zaječím, „tak jak si teda tu kolitidu uhnal?“

„Poněvadž jí *chazeraj*! To není nic k smíchu! Poněvadž u něj je jídlo tabulka čokolády, kterou spláchne lahví pepsí. Poněvadž jeho snídaneš se skládá víš z čeho? Snídaneš jako nejdůležitější jídlo celého dne a to nejenom podle tvé matky, Alexi, ale podle názoru největších kapacit přes výživu... Víš, co má ten kluk k snídani?“

„Koblihu.“

„Správně, koblihu, ty chytráku, správně, pane *gerngross*. A *kafe*. Kafe a koblihy, s tím má třináctiletý *pišr* s žaludkem jak nic začínat den? Ale ty, zaplaťpámbu, tys byl vychovanej jinak. Tvoje matka celej den netraždá po městě jako některý, který bych mohla jmenovat, od Bama k Hahnovi a od Hahna ke Kresgovi. Tak mi řekni, Alexi – protože pro mě je to záhada, anebo jsem možná jen hloupá – prostě mi řekni, o co ti jde, co tím chceš dokázat, že se cpeš takovým svinstvem, když můžeš jít domů

na makovej koláč a sklenici dobrého mlíka? A ne abys mi lhal! Já to tatínkovi neřeknu,“ pokračuje a významně ztiší hlas, „ale musím se od tebe dovědět, z čeho to máš.“ Pauza. Rovněž významná. „Byly to jenom ty hranolky, macičku, nebo taky něco jinýho? ... Řekni mi, prosím tě, jaký sajrajty si to cpeš do žaludku, abysme se tomu tvému průjmu dobrali až na kořen! A chci od tebe slyšet pravdu, Alexi. Chodíš na hamburgry? Odpověz mi, prosím tě, spláchnuls proto, že v tom byl hamburger?“

„Já jsem ti už přece říkal, že když po sobě splachuju záchod, do mísy se nedivám! Mě na rozdíl od tebe kakání jinejch lidí nezajímá!“

„No né, no né – je tomu teprve třináct a jakou to už má hubu! A na člověka, kterej se ho vyptává kvůlivá *jeho* zdraví, pro *jeho* dobro!“ Tahle situace je pro ni tak naprosto nepochopitelná, že jí vžene slzy do očí. „Proč seš takovej, Alexi, to mi vysvětli! Řekni mi, prosím tě, co jsme ti za celej svůj život tak strašnýho udělali, že nám takhle odplácíš?“ Otázka jí podle mě připadá naprosto klíčová a mám pocit, že podle ní na ni nemám odpověď. A nejhorší ze všeho je, že ji skutečně nemám. Vždyť mi opravdu celej svůj život jenom obětovali první poslední. A v tom je právě ta hrůza, že pořád nechápu proč, ještě pořád ne, pane doktore! Dodneška!

Momentálně se ale obrňuju proti šeptání. Kdy propukne, poznám na kilometry dopředu. Takže teď si budeme špítat o táto-vých bolestech hlavy.

„Copak nevíš, jak ho dneska bolela hlava tak strašně, Alexi, že skoro neviděl na voči?“ Ohlédnutí, jestli není někde na doslech. Bůh uchovej, aby se dověděl, jak je jeho stav kritickej, mohl by se ohradit, že se to snad přehání. „Proč myslíš, že jde příští tejden na prohlídku, jestli nemá nádor?“

„Na prohlídku?“

„„Přiveďte mi ho,“ řek mi doktor, „já ho prohlídnu, jestli nemá nádor.““

Podářilo se. Rozbrečím se. Sice k tomu není žádný důvod, ale u nás doma se každěj snaží, aby si aspoň jednou za den pořádně

zanaříkal. Otec, jak musíte pochopit, jako že bezpochyby chápete, jelikož vyděrači tvořej značnou část lidský společnosti a tudíž asi i vaší klientely, otec na tohle vyšetření kvůli nádoru „chodí“ skoro tak dlouho, kam až mi paměť sahá. Hlava ho pořád bolí samozřejmě proto, že má věčně zácpu, a tu má z toho důvodu, že jeho zaživacímu traktu vládne triumvirát „Úzkost, Obav & Frustrace“. Je mi taky známo, že matce jednou některej z doktorů řekl, že manžela prohlídne, jestli nemá nádor, pokud jí to pomůže ke štěstí – jak to tuším přesně formuloval –, ale vzápětí nadhodil, že by bylo lacinější a pravděpodobně i účinnější, kdyby pan manžel svoje peníze investoval do klystýru. Ale i když vím, že se to celý má takhle, ta představa, jak tatínkovi kvůli zhoubnému nádoru roste a praská lebka, mi nedrásala srdce ani o trošičku míň.

Ano, matka mě má, kde mě chtěla mít, a navíc to dobře ví. Na mou rakovinu mě donutí dočista zapomenout, jelikož se mě zmocní smutek, kterej mě přepadá dodnes stejnou silou, co jsem cejtil tehdy při pomyšlení, jak mnoho ze života – jak to sám velice často přesně pojmenovával – je nad jeho chápání. A nad jeho možnosti. Neměl dost peněz, dost kultivovanosti ani schopností se patřičně vyjadřovat, protože místo vzdělání měl jenom zvidavost, místo příležitosti dostat se vejš jen touhu, místo životní moudrosti jen zkušenost... Jak snadno ve mně dovedou jeho nedostatky vyvolat slzy. Stejně snadno jako vztek!

Za vzor člověka, kterej se dovedl postavit životu, mi otec často dával divadelního producenta Billyho Rose. Sloupkař Walter Winchell jednou v rozhlase řekl, že finančník a filantrop Bernard Baruch najal mladýho Billyho Rose za sekretáře proto, že Billy uměl těsnopis, pročež mě otec celou střední školu mořil, ať chodím na nepovinněj těsnopis. „No a kde by dneska byl Billy Rose, kdyby neuměl těsnopis, Alexi? Nikde! Tak proč se *zpěčuješ*?“ Už předtím jsme spolu sváděli bitvu o klavír. Na to, že doma nebyl ani gramofon s jedinou deskou, byl otec řečma na téma hudební nástroj přímo posedlej. „Já nechápu, proč nezačneš hrát na nějakej hudební nástroj, to mi prostě nejde na rozum. Tvoje

sestřenice Toby si sedne ke klavíru a zahraje každou písničku, o jakou si řekneš. Tý stačí se posadit za piáno, zahrát *Čaj pro dva*, a má všechny v místnosti na lopatě. Ta nebude mít nikdy nouzi o společnost, Alexi, ta nebude mít nikdy nouzi o popularitu. Když mi řekneš, že začneš hrát na klavír, dám ti ho přivízt třeba hned zejtra ráno. Posloucháš mě, Alexi? Já ti tu nabízím možnost, jak změnit celej svůj další život!“

Problém je v tom, že co mi mohl nabídnout, jsem nechtěl – a to, co jsem chtěl, mi nabídnout nemohl. Ale copak je to něco tak neobvyklého? Proč mě to teda pořád tak drásá? Ještě v těchhle letech! Povězte mi, pane doktore, co to ze sebe musím dostat? Tu nenávisť... nebo tu lásku? Já jsem totiž ještě vůbec nezačal mluvit o všem, nač si vzpomínám rád, nebo spíš s tím ohromujícím a palčivým pocitem ztráty! O všech těch vzpomínkách, který si nějakým způsobem spojuju s určitým počasím nebo s některou denní dobou a který mi probleskujou hlavou tak ostře a tak jasně, že najednou nejsem v podzemce, v kanceláři nebo na večeri s nějakou hezkou holkou, ale ocitám se zpátky ve svém dětství, s *našima*. O těch vzpomínkách na všemožný nicotnosti, který mi přesto připadají jako přímo historický chvíle a jsou pro mě stejně rozhodující jako okamžik mého početí, protože cejtím, jako bych si vzpomínal na jeho spermii zavrtávající se do jejího vajíčka, jelikož tak pronikavá je moje vděčnost – no ano, vděčnost! – a tak dalekosáhlá a bezvýhradná je moje láska. Jo, já k nim cejtím dalekosáhlou, bezvýhradnou lásku! Já! Stojím v kuchyni (možná že jsem se právě poprvé v životě postavil), matka ukazuje „Podívej se ven, *bubele*,“ a já se podívám a ona řekne: „Vidíš, jak je obloha nachová? *Přesně taková, jak má obloha z podzimka vypadat*.“ První poezie, kterou v životě slyším! Tak si ji pamatuju, tu pravou podzimní oblohu... Nebo je mrazivej lednovej den, padá soumrak – ach ty vzpomínky na soumrak a na kousek žitného chleba namazaného tukem vypečeným z kuřete, co dostanu, abych vydržel až do večere, na měsíc, kterej už svítí za kuchyňským oknem tam venku, odkud jsem se právě vrátil s rozpálenějma

tvářema, v hrsti dolar, co jsem si vydělal tím, že jsem komusi odhrabal sníh – tyhle vzpomínky mě jednou zabijou. „Jestlipak víš, co budeš mít dneska k večeři za to, žes tak strašně těžce pracoval,“ zašveholí matka láskyplně, „co budeš mít za jídlo, který máš v zimě úplně nejradši? Jehněčí dušený se zeleninou.“ Nebo po nedělním dni stráveným v New Yorku, v Radio City a čínský čtvrti, jedeme večer domů po mostě George Washingtona, i když nejkratší, nejpřímější cesta z Pell Street do Jersey City vede sice Hollandovým tunelem, ale já škemrám, že chci jet po mostě, a jelikož maminka řekne, že je to „poučný“, prodlouží si otec cestu domů o nějakých deset mil. Sestra na předním sedadle počítá nahlas nosíky mostovky zavěšený na těch obrovsky tlustejch nosnejch a poučnejch lanech, jenomže já vzadu sedím s obličejem zabořeným do matčina černýho sealskinovýho kožichu. V Lakewoodu, kam si jednou v zimě zajedeme o víkendu na výlet se společností, mezi kterou naši choděj každou neděli večer hrát žolíky, spím na jedny z oddělených manželských postelí s otcem, zatímco matka s Hannou stočený do klubíčka ležej na druhý. Za svítání mě otec probudí, načež se potichoučku jak párek prchajících trestanců oblečeme, abychom se vykradli z pokoje. „Tak pojď, chci ti něco ukázat,“ šeptá otec a gestem mi naznačí, abych si navlíkl chrániče na uši a vzal si kabát. „Jestlipak víš, že když mi bylo šestnáct, dělal jsem tady v Lakewoodu číšníka?“ Před hotelem ukáže na ty krásný tichý lesy. „To je, co?“ řekne. Pak se spolu „rázným krokem“ pustíme kolem stříbřitého jezera. „Dejchej hezky zhluboka, abys ten jehličnatej vzduch dostal až do plic. Tohle je nejlepší vzduch na světě, zdravej zimní jehličnatej vzduch.“ *Zdravej zimní jehličnatej vzduch!* I můj druhej rodič je poeta! Tohle mě tak nadchlo, že nadšenější bych mohl být jedině, kdybych měl za otce Wordswortha! ... V létě otec zůstává ve městě, zatímco my tři jedeme na měsíc ven k moři a bydlíme v nájemním pokoji přímo na pobřeží. On za náma přijíždí na druhej čtrnáct dní, na který si bere dovolenou, ale když je někdy v Jersey City obzvlášť vlhký dusno a vzduch se hemží

komárama, který útočej z mokřisek jako roje střemhlavejch bombardérů, trmáci se po celodenní práci ještě nějakejch pětadesát mil po starý „Čekapsický“ silnici – no jo, po Čekapsický silnici! Bože dobrotivej! Co to v sobě člověk nosí za blbosti! Tehdy jsem místo Chesapeake totiž říkal „Čekapsík“ A on jede pětadesát mil do Bradley Beach, aby strávil noc ve vzdušným pokoji, kterej si rodina pronajímá jako letní byt u moře.

Přijíždí, když už jsme po jídle, ale jeho večere ještě počká, protože nejdřív ze sebe stáhne propocenej oblek, ve kterým ve městě celej den obcházel dlužníky, a převlíkne se do plavek. V rozšněrovanějch botách dusá po ulici na pláž a já mu nesu ručník. Mám na sobě čistý šortky a neposkvrněný sportovní tričko s límečkem, moje pokožka byla pod sprchou zbavená soli, a vlasy – chlapecký vlásky, který ještě nejsou tvrdý jak ocelový hoblíny, ale pořád jemný a snadno upravitelný – mám rozčísnutý nádhernou pěšinkou a vzorově ulízaný. Usadím se na počasím omšelým železným zábradlí, který lemuje po celý délce prkennej plážovej chodník, zatímco pode mnou otec v botách kráčí přes vylidněnou pláž k moři. Pozoruju, jak kousek od vody pokládá na písek úhledně složeněj ručník. Hodinky strčí do jedný boty, brejle do druhý, a už je připraveněj vstoupit do moře. Dodneška chodím do vody tak, jak mi radíval: nejdřív ponořit zápěstí, poté si opláchnout podpaždí, pak chrstnout vodu na spánky a dozadu na týl... brr! Hlavně nespěchat, jen žádnej spěch. Takhle se člověk osvěží, ale vyhne se šoku, kterej je organismu nebezpečnej. Osvěženěj a s organismem bez úhony se obrátí obličejem ke mně, komicky zamává na rozloučenou směrem, kde se domnívá, že stojím, přepadne na záda a s roztaženýma pažema se nechává unášet vodou. A jak klidně po ní pluje – ačkoli pracuje tak těžce, tolik se dře, a pro koho, když ne pro mě? – a teprv po chvíli se převrátí na břicho, udělá pár neobratnejch krátkejch temp, který ho nikam nedonesou, a začne se brodit zpátky na břeh. Jeho podsaditej trup, z něhož se řine voda, se čistě leskne pod posledníma paprskama světla,

který sem přes moje ramena proudí z dusnýho newjerseyskýho vnitrozemí, který mně otec umožňuje na léto opustit.

A takovejch vzpomínek, jako je tahle, mám víc, pane doktore. Mnohem víc. Vždyť se týkají mejch rodičů.

Jenomže... jenomže – dopřejte mi chvilku, než se seberu – zároveň mám v hlavě i obrázek, jak se otec vynořuje z koupelny, zuřivě si hněte zátylek a s kyselým výrazem polyká krknutí. „No tak, cos mi chtěla tak nutnýho, že to nemohlo počkat, až vylezu?“

„Nic,“ odpovídá matka. „Už je to vyřízený.“

Podívá se na mě a tváří se tak zklamaně! Copak nevím, že žije jen pro mě? „Tak co zas provedl?“

„Co provedl, to je už zaplat'pámbu vyřízený. Ale co ty, tys to provedl?“ zajímá se matka.

„Jako bys nevěděla, že ne.“

„Bože, jak jen ty jednou s těma tvejma střevama skončíš, Jacku?“

„Že ve mně zatvrdnou na beton, tak skončím.“

„Poněvadž moc hltáš.“

„Nehltám.“

„A jak teda jíš, pomalu?“

„Normálně.“

„Hltáš jako prase a je načase, aby by ti to už jednou někdo řekl.“

„No ty se někdy vyjadřuješ opravdu nádherně, všimla sis?“

„Říkám jen, co je pravda,“ odpovídá. „Celej den jen prostojím v kuchyni, ani si nesednu, a ty to pak všechno do sebe naházíš, jako kdyby hořelo, a tady ten, tenhle si zase vzal do hlavy, že co vám uvařím já, není pro něj dost dobrý. To mu bude radši šoufl, abych se já pominula strachy.“

„A copak provedl?“

„Já tě nechci rozčilovat,“ odpoví matka. „Radši toho necháme.“ Jenže to nedokáže, a tak začne pro změnu naříkat zase ona. Podívejte, ona nejspíš taky nepatří k těm nejšťastnějším na světě. Bejvala to vyčouhlá hubená holka, který spolužáci ze

střední školy nadávali do „zrzek“. Její maturitní ročenka mě v devíti deseti letech tak fascinovala, že jsem byl přímo u vytržení a nějakou dobu jsem ji přechovával ve stejném šupletí jako další ze svejch úžasnejch memorabilií, mezi který patřila moje sbírka známek.

*Pro Sofii Ginskou mají chlapci jen posměšné „Zrzku“,
ale hnědoočka s chytrou hlavou předstihne nás všechny vbrzku.*

Takovou jsem já měl totiž matku!

Kromě toho dělala sekretářku trenérovi mužstva evropský kopaný, kterážto funkce za mejch dob už nebyla ověčená takřka žádnýma vavřínama, ale v dobách první světový války pro mladou holku v Jersey City zřejmě představovala jistý postavení. Aspoň jsem si to myslel, když jsem v tý maturitní ročence obracel stránky a ona mi prstem ukázala svýho tmavovlasýho nápadníka, kterej byl tehdá v mužstvu kapitánem a dnes je – abych Sofii Portnoyovou citoval přesně – „největším výrobcem hořčice v celým New Yorku“.

„A toho jsem si mohla vzít místo tatínka,“ svěřila mi, a dokonce nejednou. Někdy jsem uvažoval – zejména když nás otec vzal na večeři do lahůdkářskýho podniku na rohu –, co by to pro maminku i pro mě znamenalo. Rozhlížel jsem se kolem sebe a hlavou mi táhlo: „Všechna hořčice, co se tu používá, by se brala od nás.“ A předpokládám, že podobný myšlenky napadaly i ji.

„Chodí na smažený hranolky,“ řekne, sklesne na kuchyňskou židli a začne tak od srdce vzlykat, jako by si chtěla oči vyplakat. „Láduje se po škole s Melvinem Meyerem smaženejma hranolkama. Jacku, tak mu to laskavě vysvětlí, já jsem jenom jeho matka. Řekni mu, jakej to s ním veme konec. Podívej, Alexi,“ pronese vášnivě s pohledem ke dveřím, kterýma se snažím z místnosti zmizet, „začíná to průjmem, ale víš, jak to končí, *tatele*? Víš, jak to musí skončit? S tak choulostivým žaludkem, co ty máš? Víš,

jak to končí? *Budeš mít u pasu umělohmotnej pytlík, a když budeš muset na velkou, nezbuďte ti, nežli to udělat do něj!*“

Kdo je – co svět světem stojí – nejmiň schopnej odolat ženskéj slzám? Můj otec. A hned po něm já. „Tak slyšels maminku, ne?“ řekne otec. „Na smažený hranolky s Melvinem Wienerem po škole nesmíš.“

„A vůbec nikdy,“ zapřísahá mě matka.

„A vůbec nikdy,“ opakuje otec.

„A hamburgerů se mimo domov taky ani nedotkneš,“ pokračuje matka.

„A hamburgerů se mimo domov taky ani nedotkneš,“ zní ozvěnou otec.

„*Hamburgry*,“ řekne matka se stejně zatrpklým odporem, jako by pronesla *Hitler*, „*hamburgry*, co do nich můžou nacpat všechno, co si zamanou, možný i nemožný, a *tenhle* to jí. Jacku, ať mi slíbí, že s tím přestane, než si užene nějakou strašnou *curu* a bude pozdě.“

„Slibuju!“ zaječím. „Slibuju!“ a pádím z kuchyně. Kam? Kam myslíte?

Strhnu ze sebe kalhoty a zuřivě popadnu svůj dospívající kyj, to beranidlo, co mi má probourat cestu ke svobodě, přestože matka za dveřma koupelny už volá: „A ne abys to zase spláchnul! Slyšíš, Alexi! Nech to v míse, já se na to musím kouknout!“

Chápete, pane doktore, proti čemu jsem se bouřil? Můj pyj byl vlastně to jediný, co jsem měl a mohl nazývat svým. Přál bych vám vidět, co vyváděla, když propuklo zvýšený nebezpečí dětský obrny! Od Ligy proti obrně by si byla zasloužila ověsit metálama! Otevři pus! Proč máš zarudlo v krku? Že tě bolí hlava a nechceš, abych to věděla? Na žádnéj baseball nepudeš, dokavad' neuvidím, že můžeš kroutit krkem, Alexi. Nemáš ho náhodou strnulej? Tak proč ho ode mě otáčíš? Při jídle jsi vypadal, jako když ti je na zvracení, takže není ti na zvracení? No ale každopádně jedl, jako by ti bylo. A na tom hřišti se mi nevopovažuj dotknout pítka. Když máš žízeň, tak to vydrž a napij se až doma.

Tebe bolí v krku, vid'?' Vždyť vidím, jak polykáš. Asi bude nejlíp, ty Joe Di Maggio, když tu rukavici hezky odložíš a půjdeš si lehnout. Já ti nedovolím jít ven lítat v takovém horku, to rozhodně ne, když tě bolí v krku, to si teda piš. A rovnou si tě změřím. To tvoje chrchlání se mi ani za mák nelíbí. Abych pravdu řekla, jsem bez sebe starostí, žes chodil celej den s bolavým krkem a mámě to neřek. Proč mi to tajíš? Obrna se ti na ten tvůj baseball ohlízet nebude, Alexi. Od tý se dočkáš leda železnejch plic a zhuntuje ti tělo tak, že zůstaneš do smrti ochrnutej! Já si prostě nepřeju, abys lítal venku, a šlus! Nebo abys jed hamburgry, když to není doma. Nebo majonézu. Nebo játra. Nebo tuňáka. Není každej stejnej jako tvoje máma, co úzkostlivě dbá, ať nejíš nic zkaženýho. Ty seš zvyklej, že naše domácnost je bez poskvrnky, a nemáš ani zdaleka poněťí, co jsou to restaurace. Jestlipak víš, proč jsi ještě mámu v životě neviděl, že by si sedla čelem ke kuchyni, když jdem k Číňanům? Protože tvoje máma nechce vidět, co tam vřadu vyvádějí. Takže si musíš všechno mejt, Alexi, je ti to jasný? Všechno! Jen pámbu ví, kdo na to šahal před tebou.“

Podívejte, pane doktore, máte pocit, že přeháním, když považuju za hotovej zázrak, že jsem ještě neskončil v blázinci? Tý hysterie a těch pověr! Těch „Dej pozor!“ a „Bud' vopatrnej!“ Tohle nesmíš, tohle nemůžeš! Počkej, nedělej to! To chceš porušit takhle důležitěj zákon? *Jakej* zákon? *Čí* zákon? Co se týče zdravýho rozumu, mohli naši jeden jako druhej mít klidně pysk vytáženéj destičkou, v nose kroužek a kůži plnou modrýho malování! A jako by nestačilo, že jsou oba *mešuge* už od přírody, přičtete k tomu i všechny ty nesmysly s *milchige* a *flajšedige* a podobně šílený pravidla a nařízení! V týhle famílii se s obrovským pobačením vykládá historka, jak jednou jako děcko pozoruju z okna metelici, načež se otočím a s nadějí v hlase se zeptám: „A mami, na zimu my věříme?“ Chápete, co vám to tady *chci říct*? Vždyť já jsem vyrůstal, jako by mě vychovávali Hotentoti a Zulukaffi! Ani v myšlenkách bych nepřipustil, že bych mohl chleba se salámem zapíjet mlíkem, poněvadž už ta představa by měla za následek, že

se na mě Všemohoucí bude zlobit. Tak si uvědomte, jak mě muselo pronásledovat svědomí za to, že pořád onanuju! Uvědomte si ten pocit viny, ten strach a hrůzu, který jsem měl naočkovaný až do morku kostí! Co v tom jejich světě nehrozilo nebezpečím, co se v něm nehemžilo bacilama, co člověku nehrozilo záhubou? Kde zůstala radost ze života, kde zůstala smělost a odvaha se mu postavit? Kdo způsobil, že naši se na život dívali s takovým strachem? Víte, do kterýho tématu se dokáže opravdu zažrat můj otec, kterej už nepracuje a bere penzi? Newjersejské dálnice! „Po tý bych nejel, ani kdyby se na ní nevybíralo mejto a eště mi naopak platili. Na tu se může pustit leda blázen, dyť je to vraždírna, zákonem povolenej způsob placený sebevraždy!“ Chcete vědět, proč mi třikrát týdně volá, a to počítám jenom telefony, který mu zvednu, a ne všechny případy, kdy mě večer co večer mezi šestou a desátou prozvání? „Poslyš, buď od tý dobroty a prodej to auto! Udělal bys mi tu laskavost a zbavíš se toho vozu, ať můžu v noci klidně spát? Já prostě nechápu, proč musíš mít ve městě auto. Nejde mi do hlavy, nač platit garáž, pojistku a údržbu. Ale v první řadě je mi záhadou, proč v tý městský džungli vůbec bydlíš a ještě ke všemu úplně sám! Kolik těm zlodějům za ten svůj krcálek dva na čtyři vlastně platíš? Jestli jen o centík víc než padesát babek měsíčně, tak seš padlej na hlavu. Já prostě nevím, proč by ses nemohl vrátit zpátky do New Jersey, z jakejch důvodů dáváš přednost všemu tomu kraválu a zločinnosti a smogu –“

A matka, ta prostě šeptá. *Moje matka Sofie Portnoyová šeptá!* Jednou za měsíc chodím k našim na večeri, což je úplná bitva a vyžaduje to veškerou mou sílu, mazanost a úskočnost, ale vzdor svý obrovský nevýhodě se mi všechny ty roky daří tuhle návštěvu absolvovat jen jedinkrát za měsíc. Zazvoním, matka otevře dveře a okamžitě začne šeptat! „Ani nechtěj vědět, co jsem si s ním jenom včera zas užila.“ A tak se neptám. „Když má takovejhle den, Alexi,“ pokračuje pořád *potichoučku*, „víš, co by dokázal tvůj jeden jedinej telefon? To si ani nedovedeš představit.“ Přikývnu. „A Alexi,“ nadechne se – a já kývám a kývám,

protože chápejte, nic mě to nestojí a třeba se tím z toho dostanu – „příští tejdén má narozeniny. Že byl Svátek matek a taky jsem měla narozeniny a všechno bez jedinýho řádečku, to mi nevadí. Ale jemu bude šestašedesát, Alexi. Tohle už v životě není žádněj dětskej věk, ale mezník, Alexi. Tak mu laskavě pošli lístek. To tě přece nezabije.“

Tihle dva jsou k neuvěření, pane doktore! To snad ani není pravda! Mně připadá, že jsem za celej život nepoznal větší producenty výčitek a dodavatele špatnýho svědomí! Škvařej ho ze mě jak sádlo z husy! „Zavolej, Alexi. Přijď se za náma podívat, Alexi. Musíš nám o všem dát vědět, Alexi. Nesmíš jen tak někam odjet a nám to neoznámít, Alexi, tohle už nikdy nedělej. Posledně jsi nám to zatajil, takže táta už málem volal na policii. Víš, kolikrát denně ti telefonoval a nikdy se nedozvonil? Zkus hádat, kolikrát to bylo?“ A já ji se zařatýma zubama uklidňuju: „Poslyš mami, kdybych byl mrtvej, tak mě nejdýl do tří dnů najdou po čuchu, to si pamatuj!“ Rozpláče se. „Prosím tě, takhle *nemluv!* Bůh *uchovej!*“ To už se konečně dostala do toho nádhernýho studia, ve kterým zaručeně uspěje. Ale co jinýho jsem mohl čekat? Můžu snad žádat od vlastní matky nemožný? „Alexi, zvednout telefon je přece něco tak jednoduchýho, a jakpak dlouho si myslíš, že ti tu ještě budem votravovat život?“

Tak tohle je můj život, pane doktore, jinej nemám a musím ho vést coby subjekt židovský anekdoty! Já jsem ten syn z klasicejch židovskejch anekdot, *akorát že tahle anekdota není ani trochu vtipná!* Snažně vás prosím, řekněte mi, kdo za to může, že jsme takhle vadný? Kdo může za to, že máme náuru, která je takhle patologická, hysterická a slabotinká? Proč, proč jenom na mě rodiče dodnes hulákají: „Dej pozor! Tohle nedělej, Alexi! To nesmíš!“ A proč si o samotě v posteli ve svým bytě v New Yorku, proč si dodnes tak zoufale honím žílu? Co to mám za nemoc, jak byste ji nazval, pane doktore? Je to snad to židovský utrpení, o kterým jsem tolik slýchal? Je to dědictví z časů plnejch pogromů a pronásledování, důsledek všech těch posměšků a urá-

žek, kterejma nás *gojové* už dva tisíce let s radostí častujou? Ach to moje tajemství, moje hanba, tlučení srdce, můj nach ve tváři a pot, kterej mi vyráží po celým těle! Tyhle způsoby mojí reakce na prostý výkyvy lidskýho osudu! Já už to nevydržím, pane doktore, proč se musím v jednom kuse takhle pro nic za nic děsit! Nemůžete udělat zázrak a změnit mě v opravdovýho muže! Nemůžete ze mě udělat statečnýho člověka! Dejte mi sílu! Udělejte ze mě *celýho* člověka! Já už nechci bejt hodnej židovskej hošíček, co navenek rodičům dělá radost, ale potají si honí svýho *pucíčka*! Tohohle už bylo opravdu dost!